

III.

Věcné řešení minimalizace využívání rodného čísla při ověřování totožnosti fyzických osob

Institut rodného čísla je upraven zákonem č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů, přičemž výkon působnosti v oblasti agendy rodných čísel přešel na Ministerstvo vnitra k 1. lednu 2003.

Rodné číslo v současné době plní nezastupitelnou roli, neboť je jedinečným identifikátorem fyzické osoby, čímž splňuje podmínky pro spolehlivou identifikaci fyzické osoby. Údaj o rodném čísle je identifikačním údajem nejen ve vztahu k orgánům státní správy, ale rovněž v rámci soukromoprávních vztahů fyzických a právnických osob.

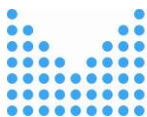
Otázka budoucnosti využívání údaje o rodném čísle je napříč jednotlivými orgány státní správy diskutována již několik let. Za účelem naplňování obecné vize, týkající se postupného utlumování rodných čísel jako jednoznačných identifikátorů fyzických osob při komunikaci mezi jednotlivými agendovými informačními systémy veřejné správy (dále jen „agendový informační systém“), byly v roce 2010 zahájeny práce na přípravě zavedení tzv. „bezvýznamového identifikátoru“, který by byl jako neveřejný bezvýznamový identifikátor užíván výlučně k jednoznačnému určení fyzické osoby pro účely výkonu agendy, pro kterou byl přidělen. Při zavádění základních registrů bylo jednou ze stěžejních priorit právě potlačení významu rodného čísla při komunikaci mezi základními registry navzájem a mezi základními registry a agendovými informačními systémy. V rámci této komunikace byl v souladu s ustanovením 9 odst. 1 zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o základních registrech“), zaveden agendový identifikátor fyzické osoby, který je pro každou agendu unikátní a je odvozen z jednoho zdrojového identifikátoru specifického pro konkrétní fyzickou osobu. Nicméně tyto identifikátory jsou neveřejné a slouží výhradně pro elektronickou komunikaci mezi základními registry navzájem a mezi základními registry a agendovými informačními systémy.

V rámci záměrů týkajících se budoucnosti využívání rodných čísel a jejich postupného utlumování, které jsou prosazovány Ministerstvem vnitra jako koordinátorem výkonu veřejné správy elektronickými prostředky, nyní předkládá ministerstvo koncepci elektronických identifikátorů občanů České republiky pro použití ve veřejné správě České republiky, která je věcným řešením minimalizace využívání rodného čísla při ověřování totožnosti fyzických osob.

Jednotlivé identifikátory, z nichž každý má své samostatné použití a vlastnosti, které je typicky odlišují od ostatních, lze rozdělit do 3 skupin:

1. Agendové identifikátory

Agendový identifikátor fyzické osoby (tzv. „AIFO“) jednoznačně definuje zákon o základních registrech, který v ustanovení § 9 říká, že *Agendový identifikátor fyzické osoby je neveřejným identifikátorem, který je jednoznačně přiřazen záznamu o fyzické osobě v agendovém informačním systému nebo základním registru v rámci příslušné agendy, je odvozen ze zdrojového identifikátoru fyzické osoby a kódu agendy a je užíván výlučně k jednoznačnému určení fyzické osoby pro účely výkonu agendy, pro kterou byl přidělen.*

Z agendového identifikátoru fyzické osoby nelze odvodit zdrojový identifikátor fyzické osoby a nelze z něj ani dovodit osobní nebo jiné údaje o fyzické osobě, jíž byl přiřazen. Dále tento zákon stanovuje, že za účelem zabránění neoprávněnému přístupu k osobním údajům vedeným v základních registrech a v jiných informačních systémech veřejné správy orgán veřejné moci při komunikaci základních registrů navzájem a základních registrů s agendovými informačními systémy používá identifikátory, kterými jsou:

- a) kód agendy,*
- b) agendový identifikátor fyzické osoby.*

Vlastnosti agendových identifikátorů:

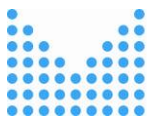
- Jsou ze zákona **neveřejné**, tedy není možné je používat pro účely uvádění na podáních, identifikačních prostředcích, pro účely dohledání občana jinak než na pozadí prostřednictvím konkrétního informačního systému veřejné správy v konkrétní agendě.
- **Převod AIFO jedné agendy na AIFO jiné agendy zajišťuje Úřad pro ochranu osobních údajů** prostřednictvím informačního systému tzv. „ORG“, který je též označován jako převodník identifikátorů, jenž jediný má možnost a prostředky pro uvedený překlad.
- Žádný agendový informační systém nemá právo manipulovat s AIFO jiné agendy než své, na kterou je registrován v základním registru agend, orgánů veřejné moci, soukromoprávních uživatelů údajů a některých práv a povinností (dále jen „registr práv a povinností“). **Je zakázáno ukládat** jakýmkoliv způsobem kombinace **AIFO více agend**, příslušejících jednomu občanovi a vytvářet si tak lokální, byť omezené, kopie ORG.

2. Stykové identifikátory

Stykový identifikátor je takový, který **slouží k dohledání AIFO klienta v příslušné agendě** například v případě konkrétního podání.

Vlastnosti stykových identifikátorů:

- Je umožněno a je běžné jejich **veřejné použití** (tedy nejsou omezeny na neveřejný účel).
- Jejich použití typicky **není omezeno na konkrétní agendu**.
- Existuje od nich sdílená **služba**, která zajišťuje jejich **převedení na AIFO** v konkrétní agendě. Tato služba má být dostupná pro orgány veřejné moci a naopak, z titulu ochrany osobních údajů, nemá být dostupná pro soukromoprávní použití, vyjma výslovného a nevynuceného souhlasu subjektu údajů se soukromoprávním užitím.
- Správný stykový identifikátor je **revokovatelný**, typicky na základě vůle osoby, které se týká. Bohužel tuto podmínku některé historické identifikátory nesplňují (typicky údaj o rodném čísle), což je současně základní důvod pro utlumování takových identifikátorů, spolu s jejich významovostí. Důvodem je, že identifikátor je veřejný a celoplošně užívaný bez ohledu na agendu a jako takový se v principu může stát objektem zneužití.
- S revokovatelností souvisí nutnost realizace sdílené služby pro převod na AIFO tak, aby bylo možné **použít i kteroukoliv z historických hodnot** a vždy se vrátilo totéž AIFO.

- **Stykové identifikátory se nesmějí ukládat do žádných informačních systémů veřejné správy**, výjimky pro ukládání stykových identifikátorů do konkrétních agendových systémů, budou stanoveny zákonem (například rodné číslo u agendy evidence obyvatel a rodných čísel nebo matrik, kde jsou nepostradatelné).

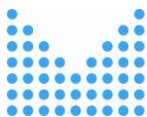
Stykové identifikátory mohou posloužit **výhradně pro účely dohledání** klienta, který je dále v agendovém informačním systému reprezentován pouze svým **AIFO**.

Příkladem vítaného stykového identifikátoru občana České republiky (dále také „občan“) je číslo elektronicky čitelného dokladu, např. občanského průkazu, jehož revokovatelnost spočívá v možnosti občana nechat si do 24 hodin vystavit nový občanský průkaz s jiným číslem. Tato možnost obdobně platí i pro cestovní pas občana České republiky. Z důvodu rozšíření možnosti využití čísla elektronicky čitelného dokladu, konkrétně čísla občanského průkazu, pro ztotožnění širší skupiny občanů České republiky, se právě v této souvislosti připravuje návrh zákona o občanských průkazech, v němž bude u občanů snížena věková hranice na 6 let věku dítěte, které bude povinno být držitelem občanského průkazu. Pro ztotožňování **občanů České republiky mladších 6 let**, jimž podle návrhu nového zákona o občanských průkazech nebude povinně vydáván občanský průkaz, a kteří současně nebudou mít vydaný ani cestovní pas, bude i nadále využíváno jim přidělené rodné číslo, jakožto stykový identifikátor.

Stykovým identifikátorem, který bude postupně utlumován, nicméně do doby jeho nahrazení číslem elektronického čitelného dokladu jej lze využívat, je i přes své problematické vlastnosti **rodné číslo**, které díky historickému kontextu je **součástí mnoha agend v historických datových fondech**. Zejména pro rodné číslo by mělo platit, že se použije pouze pro účely přeměny na AIFO a samotné rodné číslo **se v agendě již neukládá**, pokud to zákon explicitně nevyžaduje. Za situace, kdy to zákon vyžaduje, nicméně z důvodu, který nemá z dnešního pohledu jasné opodstatnění, je třeba **zákonně změnit** a rodné číslo z údajů konkrétní agendy, v zájmu ochrany osobních údajů, **vypustit**. Anebo alespoň **neukládat u nově vzniklých záznamů**. Toto je třeba činit s rozmyslem a ohledem ke konkrétní agendě a zásadně jen tehdy, kdy v konkrétním případě obsahuje daná agenda hodnotu AIFO. Rodná čísla však budou i nadále občanům přidělována, stejně tak fyzickým osobám, které se narodí na území České republiky. Rodné číslo bude stejně jako doposud zapisováno do matričních dokladů. Pro účely ztotožňování fyzických osob se však předpokládá, že rodné číslo bude, jakožto stykový identifikátor, využíváno pouze po dobu dalších 10 let.

3. Klientské identifikátory

Klientský identifikátor je **typicky veřejný** a je přípustný a vhodný jako **zásadně resortní** a to v těch resortech, které potřebují jednoznačně identifikovat občana a současně v jejich resortním použití dochází k **přenosu** identifikátoru **přes hranici veřejné správy** do soukromoprávní sféry, kde AIFO z principu není možné použít. Příkladem může být resort zdravotnictví, který komunikuje o pacientech se soukromými zdravotnickými zařízeními, tj. potřebuje identifikovat fyzickou osobu např. na dokladu zdravotního pojištěnce u lékaře atd. Dalším příkladem je daňové identifikační číslo, které se musí uvádět na daňových dokladech a má unikátně identifikovat i fyzickou osobu podnikající.

Vlastnosti klientských identifikátorů:

- Jejich použití je **v rámci resortu veřejné**. Je dovoleno je uvádět na klientské karty, smlouvy, zobrazovat na informačních tabulích u lékaře atp. **Je dovoleno je ukládat** v konkrétní agendě vedle AIFO.
- Použití musí být **omezeno na jeden resort**. Jakmile by došlo k jeho sdílenému používání v širším slova smyslu, měli bychom zde nový plošný identifikátor, což je výrazně nežádoucí.
- Klientský identifikátor by měl být **revokovatelný**, tudíž musí **počítat s případnými historickými hodnotami**.
- Smí existovat pouze, pokud jej konkrétní resort či orgán veřejné moci smí vydávat **na základě zákona**. V témže zákoně musí být upraveny **podmínky vydávání, užívání, revokace** atd. Resortní **použití** pro vyjmenované subjekty **soukromoprávní sféry** na základě zákona je možné.
- V rámci omezení užití na jeden resort musí resort zajistit **vybudování služeb**, které dovolí **převod** klientských identifikátorů **na AIFO** (platí pro použití u resortních orgánů veřejné moci) a dále jeho převod **na konkrétní identifikační údaje** typu jméno, příjmení, datum narození atd. (platí pro zákonem vyjmenované soukromoprávní použití). Stejně tak musí existovat resortní služby pro převod z AIFO na klientský identifikátor, alespoň jeho aktuální hodnotu. Meziresortní použití těchto služeb je zakázáno. Ve výjimečných případech však může Ministerstvo vnitra udělit výjimku.

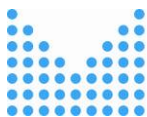
V řádně odůvodněných případech bude některým resortům umožněno i nadále využívat jako klientský identifikátor údaj o rodném čísle, avšak pouze v zákonem stanovených případech. Po uplynutí doby 5 let však budou muset tyto resorty rodné číslo nahradit jiným bezvýznamovým „klientským“ identifikátorem.

Další informace o nutnosti útlumu rodných čísel, o vlastnostech jednotlivých typů identifikátorů a zejména také příklady použití nových identifikátorů a s tím související úpravy ISVS uvádí Ministerstvo vnitra v příloze „Rozšířená metodika využívání identifikátorů fyzických osob a sdílení údajů o fyzických osobách ve veřejné správě“.

4. Předpokládané legislativní úpravy

V souvislosti s naplňováním vize potlačování významu rodného čísla bude třeba provést rozsáhlou revizi právních předpisů, v nichž bude z věcného hlediska nezbytné zpracovat následující tematické okruhy

- a) minimalizovat uvádění rodných čísel v dokladech vydávaných orgány veřejné moci;
- b) minimalizovat využívání rodného čísla jako stykového identifikátoru, tj. v nejvyšší možné míře vyloučit povinnost fyzických osob dokládat údaj o rodném čísle pro účely prvotní identifikace nebo jej uvádět do různých žádostí a formulářů; což však nevylučuje, aby v některých agendách bylo rodné číslo jako stykový identifikátor, podle jeho definice výše, využíváno i nadále, a to po dobu dalších 10 let;

- c) minimalizovat vedení údaje o rodném čísle v informačních systémech veřejné správy a současně jej nahradit klientským identifikátorem, pokud zákon jednoznačně nestanoví, že klientským identifikátorem bude rodné číslo, avšak nejdéle po dobu dalších 5 let.

V souvislosti s výše uvedeným všechny resorty zpracují u jednotlivých agend v jejich působnosti

1. **do 31. března 2020** přehled právních předpisů, na které bude mít dopad zavedení nových elektronických identifikátorů fyzických osob, které nahradí používání rodného čísla;
2. **do 30. září 2020** ve spolupráci s Ministerstvem vnitra kompletní analýzu zavedení nových elektronických identifikátorů fyzických osob, které nahradí používání rodného čísla, včetně odhadovaných finančních dopadů;
3. **do 31. prosince 2020** předloží Ministerstvo vnitra vládě k projednání souhrnný materiál, týkající se celkové analýzy koncepce zavedení nových elektronických identifikátorů fyzických osob, které nahradí používání rodného čísla, včetně celkových finančních dopadů navrhovaných změn.